Milan Drevňák 74 let (jeho vzpomínky převyprávěl Luboš Patkaň, asistent prevence kriminality Městské policie Jihlava)

Příchod Romů do Jihlavy – první průkopníci

Zhruba v roce 1946 přijel do Jihlavy jistý pan Kováč, který se o Jihlavě dozvěděl v koncentračním táboře Buchenwald od svého přítele, se kterým tam byl vězněn. V Jihlavě dostal práci i bydlení, tak se po určité době rozhodl přizvat i své kamarády. Jel zpět do své vlasti na Slovensko, aby o Jihlavě svým kamarádům, kteří s ním byli v Buchenwaldu, řekl. Na jeho popud se vydala skupina mužů za prací do Jihlavy. To bylo začátkem 50. let. Nejdřív pracovali v lihovaru v Havlíčkově Brodě (teta Luboše Patkaně tam bydlí doteď). Později pracovali v Jihlavě na statku, hlídali na poli, aby se to, co se posekalo, nerozkradlo. Tehdy bylo k dispozici hodně bytů a oni jeden dostali, protože měli práci. Tito naši předci pocházeli z okolí Bardejova. Kapišová, Nižná Poljanka, Ladomirová, Svidník, Smilno (z těchto dvou pochází rodiče Luboše Patkaně). Romové z těchto vesniček, si dovolím říct, osídlili 80% Jihlavy. Pan Kováč fungoval v Jihlavě jako zástupce Romů, něco jako vajda. Jeho každý respektoval, byl vážený.

Druhá migrační vlna – pracovní nábor

V 50. letech proběhl na Slovensku velký nábor pracovních sil a do Jihlavy přijelo několik autobusů. Mezi nimi byla spousta romských rodin. Sivákovi, Demjákovi, Kalejovi, Patkaňovi, Kapšovi, Zajacovi, Šapkovi, Kováčovi, Toráčovi, Grundzovi, Cinovi, Bílí, Giňovi, Bažovi, Piskurovi a další. Muži z těchto rodin pracovali v Jihlavě hlavně na stavbě mostů, silnic, kanalizací, dělali těžké práce u lopaty, postavili novou Jihlavu.

Paní učitelka Hauserová

Mnoho Romů bylo tehdy nevzdělaných, neuměli číst a psát, tak chodili do školy, která tehdy sídlila v Brněnské ulici. Paní učitelka Hauserová měla na starosti všechny děti od 5 do 13 let, které uměly jen romsky a pár slov slovensky. Paní Hauserová se kvůli nim učila romsky, romské písničky, byla mezi Romy velmi vážená, zvali ji na křtiny, svatby. Co řekla, to platilo. Romové žili tehdy izolovaně, neuměli česky, z gádžů měli strach, tak za ně jednala tato paní učitelka. Hodně jim pomohla. Ráno krmila ve škole děti, které šly spát o hladu, pak teprve vyučovala. Sháněla děti, které ze školy utekly. I naši prarodiče museli na začátku 50. let chodit do večerní školy, aby se naučili česky. Měli umělecký soubor, jezdili po různých městech. I mladší pak tancovali, zpívali v krojích. V 60. letech byli zvoleni tři zástupci Romů, asistenti policie, kteří dohlíželi na pořádek. To bylo vlastně něco podobného, co jsme teď my, asistenti prevence kriminality. Pana Kováče ve funkci zástupce Romů potom vystřídal pan Kaleja.

Máme tu i olašské Romy, jedinou rodinu, Stojkovy, přijeli sem ve vozech a stáli u Znojemského mostu. Naši Romové bydleli hlavně ve středu města, třeba v ulicích Kosmákova, Čajkovského, a pracovali ve fabrikách, stavěli silnice, mosty, kanalizace. Někteří dokonce dojížděli za prací do Prahy. Několik málo rodin bydlelo na statcích, kde pracovali. V 80. letech se vybudovalo sídliště v Kosově, kam se nastěhovalo hodně Romů a tam vzniklo ghetto, které už ale dneska neexistuje. Děti chodily do

internátní školky a hodně z nich pak na zvláštní školu. Cítily se pohromadě bezpečněji.